

Қарақалпақстан Республикасы
Мәлімлеме – кітапхана орайы
Мағлыұмат – библиография хызметі

«Поэзия бостанының бүлбили»

Байнияз Қайыпназаров туўылғанының 105 жыллығына

(Әдебиятлардың усыныў дизими)

Нөкис - 2021

К И Р И С И Ы

Қарақалпақ әдебиятына өзінің әжайып дәретпелери менен үлес қосқан талант ийеси, Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлықтың лауреаты, Қарақалпақстан халық шайыры Байнияз Қайыпназаровтың туыылғанына усы жылы 105 жыл толады. Усы мунәсибет пенен бул сәне республикамыз бойлап кең түрде белгиленип атыр. Солар қатарында Мәлимлеме – китапхана орайында да бир қанша ис илажлар исленип атыр. Китапханада жазыўшы – шайырлар, шайырдың ул-қызлары, оқыўшы жаслар ҳәм китапханамыз пайдаланыўшылары менен биргеликте ушырасыў кешелер өткерилмекте, китап көргизбелери қойылмақта. Ал Мағлыўмат библиография хызмети тәрeпинен болса шайырдың өмири ҳәм дәретиўшилиқ хызмети менен қызығыўшылар ушын әдебиятлардың усыныў дизими исленип отыр.

Бул усыныў дизим 3 бөлимнен ибарат:

1. Байнияз Қайыпназаровтың өмири ҳәм дәретиўшилиқ хызмети.
2. Байнияз Қайыпназаровтың шығармалары.
3. Байнияз Қайыпназаров ҳәм оныңшығармалары ҳаққында.

Байнияз Қайыпназаровтың өмири ҳәм дәретиўшилиқ хызмети

Қарақалпақ поэзиясының ири тулғаларының бири Байнияз Қайыпназаров 1916-жылы 25 августта Шымбай районының шығысындағы «Саңмурын» аўылында дүньяға келди. Ол балалық күнлеринен баслап түрли қыйыншылықларды басынан

кеширеді. Жаңа 10 жасына келгенде ол ата-анасынан айрылады. Кейін ол ағайинлериниң қолында тәрбияланады. 1932 - жылы Шымбайдағы дийқан - жаслар мектебине оқыўға киреди. Оны питкергеннен кейін Төрткүл қаласындағы муғаллимлер таярлаў институтына кирип институтты 1939 - жылы питкерип өзи оқыған мектебинде муғаллим болып ислейди. 1941 - жылы Уллы Ыатандарлық урыстың басланыўы менен фронтқа атланады. Саўаш майданында, халқымыз басына түскен қанлы қырғынның ишинде жүрип, аўыр ақыбетлерин өз көзи менен көрген шайыр кеўил туйғыларына ләрзем берген хәдийселерди «Көк емен» поэмасында хәм басқада қосықларында шебер сәўлелендирди.

Байнияз Қайыпназаров фронттан қайтқаннан кейін муғаллимшилик жумысын даўам етти. (1944 -1946) Жазыўшылар аўқамында кеңесши, (1946 -1947) радиоесттириў комитетинде, (1947-1948) мәмлекетлик баспада, (1948-1951) редактор болып иследи.

Ол 1951-1956-жылларда Москвадағы М. Горький атындағы әдебиат институтында оқыды. Усы институтты питкергеннен соң 1956-1958-жылларда «Әмиўдәрья» журналының бас редакторы лаўазымында иследи. Буннан кейін және де Жазыўшылар аўқамында, «Әмиўдәрья» журналында, Қарақалпақстан баспасында бир қанша жыллар мийнет етти. 1939-жылдан баслап Жазыўшылар аўқамының ағзасы.

Байнияз Қайыпназаровтың «Халыққа хызмет қыламан» (1947), «Қуўаныш қосықлары» (1950), «Алтын гүз» (1959), «Бозжап бойында» (1955), «Көк емен» (1956), «Қызыл гүл» (1958), «Сүй достым» (1962), «Мениң Ыатаным» (1956), «Мениң бахтым» (1968), «Еки аяз» (1970), «Нәрўан» (1972), «Гүлдәсте» (1981), «Мен сениң бир шақаңман» (1977) сыяқлы топламлары баспадан шығарылды хәм халқымыздың кеўлинен терең орын алды. 1981-жылы Байнияз Қайыпназаровтың «Таңламалы шығармалары», 1985 - жылы балаларға арналған «Жарлы адам хәм ғарғалар патшасы» поэзиялық китаплары баспадан шығарылды. Шайырдың қосықларында өмир гөззаллығы, адам жанының сулыўлығы бир-биреўге сыйласық, жаслық жүреклердеги йош урып турған ышқы сезимлери сәўлеленген.

Ол гүл ҳаққында қосық жазғанда көз алдында бирдей адам, гөззал қызларыңыз турады. Қайда ол сулыұлық көрсе, оны гүлге мегзетеди. Оны «Гүлмисең» қосығында толық көриўге болады. Сондай – ақ ол аўдармалар менен де шуғылланды. Туўысқан халықлар әдебиятынан Твардовскийдиң «Василий Тёркин», Шараф Рашидовтың «Кашмир қосығы» поэмаларын, сондай – ақ Михаил Лермонтов, Адам Мискевич, Ян Райнис, Тарас Шевченколардың қосықларын аўдармалаўға қатнасқан.

Байнияз Қайыпназаров биринши дәрежели «Ўатандарлық урыс» ордени хәм медаллары хәмде Өзбекстан хәм Қарақалпақстан Жоқарғы Кеңесиниң Хүрмет жарлықлары менен сыйлықланған. Қарақалпақ әдебиятының көрнекли қәлем ийелериниң бири, әдебиятымызды байытыўда терең идеялы, көркемлиги күшли поэзиялық шығармалары менен үлес қосқан шайыр. Бердақ атындағы мәмлекетлик сыйлықтың лауреаты, Қарақалпақстан халық шайыры Байнияз Қайыпназаровтың жарқын келбети, өлмес шығармалары халқымыздың жүрегинде мәңги сақланып қалады.

Байнияз Қайыпназаровтың шығармалары **(китаплары)**

Қайыпназаров Б. Алтын гүз: (3-ши). Қосықлар топламы. - Нөкис: ҚҚМБ, 1950. - 139 б.

Қайыпназаров Б. Гүлдәсте: Қосықлар топламы. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1974. - 110 б.

Қайыпназаров Б. Жарлының генже баласы: Ертеклер. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1995. - 40 б.

Қайыпназаров Б. Ержан көк: Қосықлар, поэмалар. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1974. - 110 б.

Қайыпназаров Б. Мениң бахтым: Қосық. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1966.-124 б.

Қайыпназаров Б. Мениң Ұтаным: Қосық. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1968. - 15 б.

Қайыпназаров Б. Мен сениң бир шақаңман: Таңламалы шығармалары. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1977. - 220 б.

Қайыпназаров Б. Мөлдір булақ: қосықлар, балладалар хәм поэма. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1989. - 108 б.

Қайыпназаров Б. Нәрұан: Таңламалы, қосықлар хәм поэмалар. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1972. - 222 б.

Қайыпназаров Б. Сүй достым: Қосықлар. - Нөкис: ҚКМБ, 1962.- 68 б.

Қайыпназаров Б. Таң гүли: Лирикалық қосықлар хәм поэма. - Нөкис: Билим, 1995. - 85 б.

Қайыпназаров Б. Таңламалы шығармалары: 1 томлық. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1981. - 228 б.

Қайыпназаров Б. Таңламалы шығармалары: Қосықлар, балладалар хәм поэмалар. - Нөкис: Қарақалпақстан, 1993. - 196 б.

Қайыпназаров Б. Халыққа хызмет қыламан: Қосықлар. - Нөкис: ҚКМБ, 1947. - 40 б.

Қайыпназаров Б. Шығармалары: 2 томлық: 1.том. - Нөкис: Билим, 1996. - 216 б.

Газета – журналларда басылып шыққан қосықлары

Қайыпназаров Б. Алпыс жылда: [қосықлар] // Әмиүдәрья. - 1985. - № 11. - Б. 12 - 13.

Қайыпназаров Б. Алтын жүзик: [поэма] // Әмиўдәрья. - 1995. - № 10 - 12. - Б. 36 - 37.

Қайыпназаров Б. Ана тилим; Бәхәр белгилери, Тынышлықты тилең инсанға, Шеберликте Жийреншедей шешенсең: [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 2000. - Б. 36 - 37.

Қайыпназаров Б. Асан Бегимовқа; Наўрыз Жапақовқа; Турдымурат Нәжимовқа; Кәримбайға (илим докторы К. Қудайбергеновтың қазасына): [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1993. - 27 март.

Қайыпназаров Б. Аяпберген; Ағла шайырсаң: [қосық] // Еркін Қарақалпақстан. - 1992. - 18 июль.

Қайыпназаров Б. Баҳадыр хәм дана: [халық ертеги бойынша] // Әмиўдәрья. - 1978. - № 10. - Б. 94 - 97.

Қайыпназаров Б. Баҳарь: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1953. - 19 апр.

Қайыпназаров Б. Бердаққа: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1977. - № 12. - Б. 31.

Қайыпназаров Б. Биз жеңемиз: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1985. - № 5. - Б. 21.

Қайыпназаров Б. Бизиң Армия: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1985. - № 2. - Б. 3.

Қайыпназаров Б. Болер данғққа: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 7 сент.

Қайыпназаров Б. Бүгин; Бул жерде; Жетип барамыз: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1994. - 7 май.

Қайыпназаров Б. Газетам: «Совет Қарақалпақстаны» ның он мыңыншы санына: [қосық] // Совет Қарақалпақстаны. - 1968. - 8 авг.

Қайыпназаров Б. Гүл күсер; Әжинияз болып; Шашы сумбил; Мәртлик майданнан; Кеўлимде барсаң: [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 1977. - № 8. - Б. 4 - 6.

Қайыпназаров Б. Дийдарыңды көргенде; Жарасар; Кел: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1995. - 7 окт.

Қайыпназаров Б. Еки қосық: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 27 июль.

Қайыпназаров Б. Ел ағасы; Ер жигитлер: [поэзия] // Еркін Қарақалпақстан. - 2000. - 14 окт.

Қайыпназаров Б. Ер жигитлер; Жерим жәннет өзиме; Балам Мақсетжанға: [қосықлар] // Қарақалпақстан жаслары. - 1998. - 16 апр.

Қайыпназаров Б. Ерлер шықса елимнен; Не қыялдасаң; Болып; Абадан; Салыкеш иним Жанызаққа; Бәлент дарак: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан.- 1993. - 11 дек.

Қайыпназаров Б. Жигит ұақтымда: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1988. - № 5. - Б. 9.

Қайыпназаров Б. Жумысқа келди қызлар: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан.- 1955. - 29 апр.

Қайыпназаров Б. Йошып өтермен: [қосық] // Совет Қарақалпақстаны. - 1976. - 8 апр.

Қайыпназаров Б. Йошып өтермен; Жай адам; Гуллер менен кут; Сақлап келипти; Бахадырлар ерлиги; Келешекке жалғасып; Медсестра Оксанаға: [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 1976. - № 8. - Б. 98 - 102.

Қайыпназаров Б. Кел жаңа жыл: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1988. - № 1. - Б. 3.

Қайыпназаров Б. Келер: [қосық] // Еркін Қарақалпақстан. - 1995. - 28 янв.

Қайыпназаров Б. Келип кетер; Ақлық қызым; Сол жерде күндей батасаң; Ғаррылық жас: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1999. - 11 сент.

Қайыпназаров Б. Кең далам; Қосық тоқырман: [қосық] // Совет Қарақалпақстаны. - 1978. - 12 июль.

Қайыпназаров Б. Көз айдын: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 15 июль.

Қайыпназаров Б. Күн көргеннің күни артық; Неге көзи қыймайды: [сатиралық қосықлар] // Әмиўдәрья. - 2000. - № 2. - Б. 112.

Қайыпназаров Б. Қан тамған қайың: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1980. - № 5. - Б.4.

Қайыпназаров Б. Қосықлар // Әмиўдәрья. - 1982. - № 5. - Б. 11 - 21.

Қайыпназаров Б. Мангғыт совхозы: [қосық] // Сов. Қарақалпақстаны. - 1959. - 11 сент.

Қайыпназаров Б. Мен сениң бир шақаңман: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1976. - №. - Б.8.

Қайыпназаров Б. Минет етсенг: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1955. - 30 янв.

Қайыпназаров Б. Мийнет қахарманына: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 22 февр.

Қайыпназаров Б. Миннетдармыз: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1982. - № 8. - Б.13.

Қайыпназаров Б. Миннетдармыз: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1954. - 28 февр.

Қайыпназаров Б. Мөлдир булақ: [қосық] // Еркін Қарақалпақстан. – 2011. – 26 март.

Қайыпназаров Б. Нөкис; Сейтов Х.; Гүлленип жайна, Нөкисим!: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1992. - 17 дек.

Қайыпназаров Б. Нуртай: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 3 авг.

Қайыпназаров Б. Өз жанына; Мәрт болып кел; Өз алдына: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1994. - 27 авг.

Қайыпназаров Б. Өткенлер туўралы сөз; Озып өт: [қосықлар] // Қарақалпақстан жаслары. - 1996. - 22 авг.

Қайыпназаров Б. Пәнти бар; Ялғаншы артта қалып: [қосықлар] // Қарақалпақстан жаслары. - 1997. - 30 окт.

Қайыпназаров Б. Сол айтсын; Усылар; Усы кунлери: [қосықлар] // Совет Қарақалпақстаны. - 1988. - 20 янв.

Қайыпназаров Б. Сөз бенен; Төрткүлге; Қарақалпақстаным бар: [қосықлар] // Еркін Қарақалпақстан. - 1996. - 22 июнь.

Қайыпназаров Б. Суйла тилим; Армон билан яшайман: [қарақалпоқ тилидан таржимо] // Ўзбекистон адабиёти ва санъати. - 1986. - 28 авг.

Қайыпназаров Б. Суў: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1944. - 19 май.

Қайыпназаров Б.

Сыйласықтың сыры; Қарағайлар; Тыныш түнде; Гүл: [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 1972. - № 9. - Б. 3 - 5.

Қайыпназаров Б. Тахиаташ: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1952. - 8 февр.

Қайыпназаров Б. Тезлетіўди гөзлейик: [қосық] // Совет Қарақалпақстаны . - 1988. - 23 июль.

Қайыпназаров Б. Тойлап келер; Сары қум: [қосықлар] // Әмиўдәрья. - 1986. - № 8. - Б. 93 - 95.

Қайыпназаров Б. Туўылған елге сәлем: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан.-1944. - 27 февр.

Қайыпназаров Б. Уллы октябрь: [қосық] // Әмиўдәрья. - 1986. - № 11. - Б.6 - 7.

Қайыпназаров Б. Хаттан излеме: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1955. - 11 дек.

Қайыпназаров Б. Шад болар: [қосық] // Қарақалпақстан жаслары. - 1994. - 27 авг.

Қайыпназаров Б. Шеърят: / қарақалпоқчадан М. Ахмедов таржимаси // Гулистон. - 1989. - № 5. - Б. 8.

Қайыпназаров Б. Шнғына шық илиминг: [қосық] // Қзыл Қарақалпақстан. – 1955. – 26 июнь.

Байнияз Қайыпназаров хәм оның шығармалары ҳаққында

Бадахшанова С. Халық шайырына арналған кеше: [шайыр Байнияз Қайыпназаровтың 100 жыллығы мүнәсибети менен Нөкис турмыс хызметин көрсетиў хәм экономика кәсип - өнер колледжинде ушырасыў кешеси болып өтти] // Еркин Қарақалпақстан. - 2016. - 1 март.

Бекбергенов О. «Гүллерге қумартып жасаған шайыр»: [Байнияз Қайыпназаров ҳаққында] // Устаз жолы. - 2002. - 27 июнь.

Дилмуратов Ж. Гүллер ашығы: [Байнияз Қайыпназаровтың тууылғанына 80 жыл толыу алдынан] // Еркін Қарақалпақстан. - 1996. - 12 март.

Дилмуратов Ж. Қыз кеулинде қызыл гүлсең: [Байнияз Қайыпназаров тууылғанының 75 жыл толыуына] // Еркін Қарақалпақстан. - 1991. - 15 нояб.

Қайыпназарова Н. Халық шайырына ауыз салған «шайыр»: [Фельетонды өзимиз жазамыз: Халық шайыры Байнияз Қайыпназаровтың қосықтарын А. Балтамураговтың урлап жазғаны хаққында] // Еркін Қарақалпақстан. - 1997. - 3 июль.

Қайыпназаров Байнияз хаққында // Әмиудәрья. - 2001. - № 1. - Б.51.

Қожықбаев Ә. Тәбият ашығы: [шайыр Байнияз Қайыпназаров 70 жаста] // Әмиудәрья. - 1986. - №8. - Б. 91 - 92.

Ниетуллаев С. «Қзыл гул» топلامы хаққында айрым пикирлер: [Шаир Байнияз Қайыпназаровтың усы атамадағы қосықлар топلامы хаққында] // Совет Қарақалпақстаны. - 1959. - 21 июнь.

Рзаева Р. Мәңги булақлар: [Байнияз Қайыпназаров хәм оның дәретиушилиги хаққында] // Қарақалпақ әдебияты. - 2016. - июль.

Сейтжанов Т. Гүл ашығы – устазым!: [Байнияз Қайыпназаров 70 жаста] // Әмиудәрья. - 1976. - № 8. - Б. 97.

Сейтназаров Е. Көрнекли шайыр: [Байнияз Қайыпназаровтың 60 жыллық мерекесине арналған] // Совет Қарақалпақстаны. - 1976. - 23 дек.

Сейтов Х. Жауынгер шайыр бахты: [Байнияз Қайыпназаров хаққында] // Еркін Қарақалпақстан. - 1997. - 9 май.

80 жасар шайырдың «Таң гүли»: [Байнияз Қайыпназаров 80 жаста] // Еркін Қарақалпақстан. - 1995. - 16 дек.

Сулайманов О. Гүллерге ашық шайыр: [Байнияз Қайыпназаров 80 жаста] // Қарақалпақстан жаслары. - 1996. - 22 авг.

Султанов Қ. Кеўил хәм жүректің поэзиясы: [шайыр Байнияз Қайыпназаровтың шығармалары ҳаққында] // Еркін Қарақалпақстан. - 1999. - 9 февр.

Талантлы лирик шайыр Байнияз Қайыпназаров 75 жаста // Совет Қарақалпақстаны. - 1991. - 24 сент.

Хожаниязов О. «Көк емен»: [шайыр Байнияз Қайыпназаровтың «Көк емен» атлы қосықлар топламы ҳаққында] // Қзыл Қарақалпақстан. - 1956. - 25 сент.

Дүзиўши:

*Мағлыўмат-библиография
хызмети бас библиографы:*

Гулнара Тажимуратова